

СЛОВОТВОРЧЕ МОДЕЛЮВАННЯ НЕНОРМАТИВНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: СЕМАНТИЧНА ДЕРИВАЦІЯ

Процес збагачення та поповнення словникового складу мови на сучасному етапі відбувається переважно двома шляхами: за рахунок зовнішніх резервів, тобто запозичення з латинської, французької, німецької, ісландського, іспанської, італійської, голландської, данського, грецького, російського, скандинавських мов, а також з фризької мови і санскриту, та використання внутрішніх резервів мови, тобто слово та фразотвору. Підкреслимо, що лексико-фразеологічний субстандарт англійської мови стрімко поповнює свій склад, що відбувається переважно за рахунок власних мовних ресурсів, тобто через слово та фразотвір, а також зміну значення наявних одиниць [3].

Під *субстандартом* розуміємо *впорядковану та ієрархічно структуровану сукупність стилістично знижених соціально детермінованих лексичних та фразеологічних одиниць з соціодемографічною дистрибуцією* [2:10].

Варто зазначити, що в порівнянні з нейтральною літературною лексикою, субстандартні новоутворення характеризуються більш високою інформативністю, що обумовлена конотативним навантаженням, експресивністю та емоційністю [10]. До основних процесів лексичної деривації субстандартних одиниць належать *афіксацію, словоскладання, аббревіацію, телескопію, редуплікація, конверсію*, предметом яких є нове похідне слово-дериват, що пов'язане з продукуючою одиницею відношеннями формальної (структурної) похідності та семантичної вмотивованості та є результатом вторинної номінації [5]. Проте, з акцентуємо увагу, що дані способи словотворення виконують допоміжну функцію, оскільки основний корпус субстандартних одиниць, утворений за продуктивними структурними моделями піддається семантичним змінам [1], тобто провідна роль у словотворенні ненормативних одиниць належить семантичній деривації, при якій основа, як чинник похідності та похідна одиниця мають один і той же план вираження, але різний план змісту, тобто зміна номінації відбувається при використанні даного знаку для позначення нового об'єкту, що належить до іншої семантичної групи, наприклад, *bread* "хліб" > "гроші", *acid* "кислот" > ЛСД (наркотик), *gas* "газ" > "приємне, хвилююче почуття" [9].

Отже, під семантичним словотвором розуміємо механізм зміни значення слова (розширення й звуження, асоціації по подібності (метафора) і по суміжності (метонімія), деградація й елевація) та, як наслідок, утворення семантичних омонімів [6:31].

З вищезазначеного, логічним видається той факт, що серед усіх можливих шляхів транспозиції значення у процесі утворення і сприйняття субстандартних одиниць домінуючими можна виділити метафоризацію та метонімізацію, які обумовлені здатністю свідомості людини до сприйняття та відображення явищ, предметів тощо за допомогою інших явищ або їх частин [6: 68].

Таким чином, метафоричні значення характеризуються найбільшим дериваційним потенціалом та фіксують переноси за подібністю форми, за подібністю зовнішнього вигляду, за подібністю розташування в просторі, за подібністю кількісної ознаки тощо, тобто ті метафоричні переноси, які є найбільш регулярними й типовими [7: 145].

До метафоричного перенесення найменування можна віднести наступні одиниці: *firework* (запальна людина, тобто уподібнення бурхливих емоцій людей до вогню), *lousy* (огидний), *coconut* (голова), *peanut* (прищ), *greenhouse* (автобус); *milk-shop* (жіночі груди), *top flat* (голова ≈ макітра), *music-box* (фортепіано), *salt-box* (тюремная камера), *blue-sky artist* (мрійник), *cop-shop* (поліцейська дільниця), *gospel-shop* (церква).

Іншим механізмом, що активно бере участь у формуванні значення субстандартних одиниць, є метонімія. Суть цього значення полягає у перенесенні імені з одного об'єкта на інший на підставі їх суміжності [7: 146]. Наприклад, *mouse-trap* (сир), *fisherman* (траулер, риболовне судно), *truck driver* (таблетка амфетаміну, яка вживається водіями-дальнобійника для боротьби зі сном), *Romeville* (Лондон), *schooly* (вчитель), *bluejacket* (прізвисько матроса військового флоту), *beauty-spot* (лице), *superskirt* (сексуально приваблива жінка), *spaghetti* (прізвисько італійців), *frog* (француз) [4], *Joe Shit* (дурень), *nosey* (людина, що скрізь суне свого носа).

У межах корпусу субстандартних одиниць виявлено також випадки синкретичного механізму формування значення субстандартних одиниць – метафтонімії [10:318-321; 11:279-284]. Суть цього когнітивного механізму полягає у поєднанні метафоричного та метонімічного шляхів у процесі утворення актуального значення ненормативних одиниць. Ненормативні одиниці такого типу представлені двоосновними лексемами, перший компонент яких зазнає метафоричного перетворення, а другий – метонімічного [6: 80]. Прикладами метафтонімії можна навести наступні одиниці, *kettle jockey* (за спритністю схожий на жокея, а професія метонімічно конкретизується за допомогою *kettle*, як елементу кухарського приладдя), *nitwit* (неук, дурень), *nut-sharp* (спеціаліст шизофреніків, метонімічне позначення професії психіатр, а лексема *sharp* вказує на обізнаність особи), *beaky* (людський ніс схожий на клюв птаха, вживання метафоричної одиниці *beak* на позначення усієї людини є метонімією), *shit head* (бовдур, розумові здібності ототожнюється зі здібностями лайна, а вся людина метонімічно позначається морфемою *head*), *cabbage-head* (дурень, ототожнення голови з качаном капусти, і вживання цієї лексеми на позначення всієї людини).

Отже, семантичний словотвір є основним способом формування актуального значення ненормативних одиниць, оскільки у формуванні значення цих одиниць беруть когнітивні механізми метафори та метонімії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Александрова Т. А. Специфика выражения оценочных значений в афро-американском социально-этническом диалекте: на материале субстандартной лексики [Електронний ресурс] / Т. А. Александрова. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/spetsifika-vyrazheniya-otsenochnykh-znachenii-v->
2. Бондаренко К. Л. Лінгвокультурні особливості укр. та анг сленгу / К. Л. Бондаренко. – автореф. дис. к. ф. н. – Д.: 2007. – 22 с.
3. Галишин І. М. Телескопія як один із новітніх способів словотвору в англійській мові [Електронний ресурс] / І. М. Галишин. – Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=18768&chapter=1>
4. Дьяченко В. В. Субстандартные антропонимы в английском и русском языках: контрастивно-социолексикологический аспект [Електронний ресурс] / В. В. Дьяченко. – Режим доступу: http://www.dissercat.com/content/subst_andartny_e-ngliisko
5. Завялик М. Н. Субстандартизация как специфика словообразовательной номинации в социолектах [Електронний ресурс] / М. Н. Завялик. – Режим доступу:
6. Мосейчук О. М. Системні та функціональні особливості англомовних однослівних ідіом (на матеріалі сучасного публіцистичного дискурсу) : дис. канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови" / О. М. Мосейчук. – Харків, 2009. – 219 с.
7. Мухаметдинова Р. Г. Семантическое словообразование в сопоставительном аспекте (на материале английского и татарского языков) / Р. Г. Мухаметдинова // Русская и сопоставительная филология: состояние и перспективы : междунар. науч. конф., посвященная 200-летию Казанского университета, 4-6 октября 2004 г. : труды и материалы : / [под общ. ред. К. Р. Галиуллина]. – Казань : Издательство Казанского университета, 2004. – 156 с.
8. Пономарева О. Б., Болгарцева Н. М. К вопросу о семантической деривации в субстандартном словообразовании [Електронний ресурс] / О. Б. Пономарева, Н. М. Болгарцева. – Режим доступу: <http://frgf.utmn.ru/last/No8/text9.htm>
9. Шабанова Н. А. Субстандартное образование в немецком языке [Електронний ресурс] / Н. А. Шабанова. – Режим доступу:

10. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction / V. Evans, M. Green. – Edinburgh : Edinburgh University Press Ltd, 2006. – 830 p.
11. Turner M. Metaphor, metonymy and binding / M. Turner, G. Fauconnier // Metaphor and Metonymy at the Crossroads [ed. by A. Barcelona] Berlin: Mouton de Gruyter, 2000. – P. 264–286.